

**JU ZAVOD ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU
ŽENA I MATERINSTVA
KANTONA SARAJEVO**

P L A N
UPRAVLJANJA MEDICINSKIM OTPADOM U
JU ZAVOD ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU
ŽENA I MATERINSTVA
KANTONA SARAJEVO

Sarajevo, Septembar 2016.godine

Na osnovu Zakona o upravljanju otpadom («Službene novine FBiH», broj 33/03 i 72/09), Uputstva o vrstama i načinu postupanja sa medicinskim otpadom koji nastaje pri pružanju zdravstvene zaštite («Službene novine Kantona Sarajevo», broj 19/04), Pravilnika o kategorijama otpada sa listama („Službene novine FBiH“ broj 9/05), Uredbe o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada („Službene novine FBiH“ broj 38/06), Pravilnika o upravljanju medicinskim otpadom („Službene novine FBiH“, broj 77/08), te Planom o upravljanju otpadom Kantona Sarajevo 2015-2020 godina, donosi se

P L A N

UPRAVLJANJA MEDICINSKIM OTPADOM

UVOD

JU Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo (udaljem tekstu: Zavod) je javna zdravstvena ustanova za obavljanje zdravstvene djelatnosti u oblasti primarne i specijalističko – konsultativne dijagnostike zdravstvene zaštite žena i materinstva Kantona Sarajevo.

Pri pružanju zdravstvene zaštite u JU Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo, nastaje medicinski otpad, koji se prikuplja, skladišti i dostavlja u ugovorene zdravstvenu ustanovu i privredna duštva:

- Infektivni otpad i oštre predmete prema zaključenom ugovoru, preuzima i zbrinjava J.U. Opća bolnica „Prim dr Abdulah Nakaš“.
- Hemijski otpad prema zaključenom ugovoru, preuzima i zbrinjava ovlašteno privredno društvo, „Reciklon BH,, doo Sarajevo i Privatna radnja „Plemeniti metali“ Kiseljak.

MEDICINSKI OTPAD

Prilikom pružanja zdravstvenih usluga nastaje otpad koji je definisan kao opasan medicinski otpad u čijem sastavu je moguće razlikovati: patološki otpad, infektivni otpad i oštre predmete, farmaceutski otpad, hemijski otpad, boce pod pritiskom i radioaktivni otpad. Kanton Sarajevo se opredijelio da infektivni i potencijalno infektivni medicinski otpad, kao i oštre predmete u procesu predobrade, obrađuje sterilizacijom u uređajima Sintion sa mikrovalovima, nakon čega se vrši drobljenje kako bi se otpad učinio neprepoznatljivim i spriječila zloupotreba. Na samom mjestu nastanka, infektivni otpad se sakuplja u posebnu ambalažu koja svojim karakteristikama omogućava i olakšava njegovo razvrstavanje. Otpad se sa mjesta inicijalnog skladištenja transportuje, odgovarajućim prijevoznim sredstvima, do mjesta sekundarnog skladištenja. Medicinske ustanove imaju obavezu po zakonskim odredbama da opasan otpad, prikupljen na mjestu nastanka, odlože u posebnu ambalažu, odnosno infektivni otpad u SINTION vreće, a oštre predmete u plastične kontejnere i SINTION vreće.

Prilikom svakodnevnog procesa rada i pružanja usluga zdravstvene zaštite u Zavodu nastaje i prikuplja se medicinski otpad na slijedećim lokalitetima Zavoda:

1. **LOKALITET CENTAR** - (ujedno i sjedište menadžmenta JU Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo) ul. Josipa Vancaša broj 1;
2. **LOKALITET STARI GRAD** lociran u Domu zdravlja Stari Grad, ul. Alajbegovića bb;
3. **LOKALITET NOVI GRAD – NDC** – lociran u Domu zdravlja Novi Grad, ul. Bulevar Meše Selimovića broj 2;
4. **LOKALITET SARAJ POLJE**, lociran u Domu zdravlja Saraj polje, ul. XII.Transverzale bb;
5. **LOKALITET ILIDŽA** lociran u Domu zdravlja Ilidža. Ul. Mustafe Pintola broj 1;
6. **LOKALITET HADŽIĆI**, lociran u Domu zdravlja Hadžići ul. Anđelka Lažetića broj 2;
7. **LOKALITET VOGOŠĆA**, lociran u Domu zdravlja Vogošća, ul. Igmanska bb;
8. **LOKALITET ILIJAŠ**, lociran u Domu zdravlja Ilijaš, ul. Bogumilska broj 6.

Glavne odredbe plana:

- Vrste i količine medicinskog otpada;
- Način prikupljanja i razvrstavanja otpada;
- Odgovorne osobe za prikupljanje i prevoz otpada na mjesto uništenja.

VRSTE I KOLIČINE MEDICINSKOG OTPADA

Medicinski otpad koji nastaje u ovom Zavodu, razvrstan je po nazivu, šifri i količini, na godišnjem nivou, kako slijedi :

1. Opasni medicinski otpad koji se dijeli na:

- **Infektivni otpad - šifra 18 01 03** otpad čije je sakupljanje i odlaganje podvrgnuto specijalnim zahtjevima radi prevencije infekcije na godišnjem nivou procijenjen je na **cca 600 kg.**
- **Hemijski otpad - šifra 18 01 06** kemikalije koje se sastoje ili sadrže opasne tvari, hemikalije iz citološkog laboratorija na godišnjem nivou procijenjen je na **cca 150 kg.**
- **Otpad iz fotografske industrije – šifra 09 01 03** razvijajući na bazi otapala, hemikalije iz radiološke služba na godišnjem nivou **cca 700 kg**
- **Otpad iz fotografske industrije – šifra 09 01 04** otopine fiksira, hemikalije iz radiološke služba na godišnjem nivou **cca 1.300 kg**

2. Neopasni medicinski otpad:

- **šifra 18 01 04** otpad čije sakupljanje i odlaganje nije podvrgnuto specijalnim zahtjevima radi prevencije infekcije (npr. rublje, zavoji od gipsa, posteljina, odjeća za jednokratnu primjenu, platno, pelene...) na godišnjem nivou procijenjen je na **cca 100 kg.**

3. Inertni-komunalni otpad koji se dijeli na:

- Organski otpad;
- Komunalni otpad.

Zavod ne vodi evidenciju o količini komunalnog otpada.

NAČIN PRIKUPLJANJA OTPADA

1. Opasni medicinski otpad zavisno od vrste, prikuplja se po lokalitetima:

- Infektivni otpad – ordinacije, intervencije;
- Hemijski otpad – citološka laboratorija;
- Otpad iz fotografske industrije – radiološka služba.

2. Neopasni medicinski otpad

- Medicinske službe, ordinacije i intervencije.

3. Inertni –komunalni otpad

- Kancelarijski materijal;
- Papiri od sterilne ambalaže ;
- Boce pod pritiskom, od iskorištenih dezinficijenasa i dr..

Otpad pod tačkom 2. i 3. odlazi se u kontejnere koji se nalaze u blizini lokaliteta Centar i objektima Doma zdravlja (ostali lokaliteti Zavoda).

Razvrstavanje otpada

Opasni medicinski otpad se razvrstava i skuplja na mjestu nastanka u ambalaži prilagođenoj njegovim svojstvima, količini, te načinu skladištenja, prijevoza, i obrađivanja.

U toku razvrstavanja opasni medicinski otpad potrebno je obilježiti na sljedeći način:

- crvena boja za infektivni otpad;
- žuta boja za hemijski otpad;
- crna boja za komunalni otpad;

Ambalaža

Ambalaža za medicinski otpad, po svojim karakteristikama treba da je izrađena tako da:

- Onemogućava neovlašteno otvaranje posuda i kontejnera;
- Ne zagađuje okoliš poslije obrade;
- Neprobojna za oštre predmete, tako da je onemogućeno ispadanje sadržaja, ozljeđivanje, kao i prijenos infekcije na osobe koje postupaju sa otpadom;
- Ambalaža mora biti nepropusna za tekućine, tako da onemogućava prolijevanje sadržaja;
- Ambalaža za skladištenje mora imati oznaku; "Opasni medicinski otpad, vrsta otpada";
- Ambalaža koja se koristi višekratno za ovaj otpad, mora biti od odgovarajućeg materijala tako da omogući adekvatno pranje i dezinfekciju.

Vrsta i boja ambalaže

Ambalaža za infektivni otpad je namjenski okrugli plastični kontejneri od 1 i 3 litra, žute boje sa specijalnim poklopcem na kojem imaju otvori za odlaganje otpada koji se hermetički zatvaraju nakon punjenja, a isti se odlažu u SINTION kese.

Ambalaža za hemijski otpad, koji nastaje u radiološkoj službi, su namjenski plastični kanisteri od 20 litara koje Zavodu obezbjeđuju firme koje zbrinjavaju isti i to: za fiksir žućkasta-bež boja sa čepom iste boje, a za razvijač bijela boja sa crvenim čepom.

Ambalaža za hemijski otpad, koji nastaje u citologiji, je originalna ambalaža u kojoj su isporučena hemijska sredstva.

Zbrinjavanje otpada

Infektivni otpad uništava se sterilizacijom.

Skladištenje infektivnog otpada bez obrade smije trajati najduže 8 (osam) dana;

- **Oštri predmeti** (igle, skalpeli i ostali predmeti), koji mogu izazvati ubod ili posjekotinu, također, kao infektivni otpad, uništavaju se sterilizacijom.

Skladištenje infektivnog otpada do obrade, traje najduže 8 (osam) dana.

- **Hemijski otpad** se skladišti u praznu namjensku ambalažu, odlaže se u prostor za ovu vrstu otpada na lokalitetu na kojem je otpad nastao do preuzimanja od ovlaštene ugovorene firme.
- **Otpad iz fotografske industrije** se skladišti u praznu namjensku ambalažu, odlaže se u prostor za ovu vrstu otpada na lokalitetu na kojem je otpad nastao do preuzimanja od ovlaštene ugovorene firme.
- **Komunalni otpad** je standardni bezopasni otpad koji se može razvrstavati u cilju recikliranja. Komunalni otpad odvozi JKP „Rad“ Sarajevo.
- **Liste otpada moraju biti istaknute na vidno mjesto.**

Prostor za skladištenje i prevoz medicinskog otpada

Na nivo svake ambulante i službe obezbjeđiti prostor za skladištenje medicinskog otpada.

Prostor u kojem se medicinski otpad skladišti mora biti smješten u posebnim prostorijama u blizini mjesta gdje se stvara medicinski otpad.

Prostor treba da je građen tako da se lako čisti i dezinficira.

Dezinfekcija skladišta treba da se obavlja jednom sedmično, a po potrebi i češće.

Skupljanje otpada vršiti dnevno na lokalitetu, a prevoziti ga prema potrebi prevoznim sredstvom do zbirnog mjesta na lokalitetu Centar ul. Josipa Vancaša 1. Nakon prikupljene količine od 6 kg po SINTION kesi vrši se transport do mjesta uništenja otpada.

KADAR – odgovorna osoba za razvrstavanje i prevoz otpada

Odgovorna osoba – u zavisnosti od vrste otpada odgovorna osoba za razvrstavanje je osoba koja direktno učestvuje u stvaranju medicinskog otpada.

Osobe koje rukuju medicinskim otpadom moraju biti educirane za postupanje sa istim.

Odgovorna osoba za nadzor i organizaciju prikupljanja i odvoza otpada kao i za edukaciju zaposlenika je odgovorna sestra lokaliteta i glavna medicinska sestra Zavoda.

Odgovorno lice za prevoz otpada je vozač-kurir JU Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo.

Odgovorna osoba na nivou Zavoda za realizaciju navedenog je glavna sestra JU Zavoda za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo.

Imenovan je također i **Odbor za upravljanje medicinskim otpadom** u sastavu: direktor Zavoda, glavna sestra Zavoda i odgovorni ljekar citološke službe kao stručno lice, koje poznaje svojstva medicinskog otpada.

Evidencija o medicinskom otpadu

Evidencija o medicinskom otpadu vrši se u svakoj ambulanti gdje nastaje medicinski otpad, a zbirna evidencija se vrši mjesečno na nivou lokaliteta i Zavoda.

Evidencija sadrži specifikaciju otpada po vrsti, količini i mjestu nastanka i vrši se na posebnim obrascima.

Obrasci za evidenciju o transportu medicinskog otpada sa lokaliteta do centralnog skladišta Zavoda, pišu se u dva primjerka i sadrže:

1. naziv ambulante i službe gdje otpad nastaje;
2. period nastanka otpada;
3. vrste otpada;
4. količina materijala (kg);
5. datum i potpis lica koje vrše predaju i preuzimanje otpada.

Za potrebe transporta medicinskog otpada Obrasci / Transportna dokumentacija za otpad, piše se u pet primjerka i sadrži slijedeće elemente:

- A. Podaci o pošiljci
- B. Opis otpada
- C. Potvrda Prijevoznika
- D. Potvrda Pošiljaoca
- E. Potvrda Primaoca.

Ovaj Plan je usklađen sa Planom o upravljanju otpadom Kantona Sarajevo 2015-2020 godina i stupa na snagu danom dobijanja odobrenja od Ministarstva prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, a prestaje primjena Plana br: 10-351-01/13 od 06.03.2013. godine.

Plan se revidira svakih pet godina, a prema potrebi i ranije.

Sarajevo, 22.09.2016. godine.

**REFERENT
ZA UPRAVLJANJE OTPADOM**

Sadiha Dervišević, dipl.med.sestra

DIREKTOR

Prim.mr.sci.dr. Mithat Kurtović

PROCEDURA ZBRINJAVANJA MEDICINSKOG OTPADA U ZAVODU

Ovom Procedurom se reguliše proces prikupljanja, razvrstavanja, evidencije i transporta medicinskog otpada iz JU Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo do mjesta uništenja.

Mjesto nastanka infektivnog otpada

- Ambulante i operaciona sala Zavoda.

Razvrstavanje medicinskog infektivnog otpada na mjestu nastanka

- Medicinski otpad se razvrstava na mjestu nastanka;
 - U specijalne namjenske kese, a potom u SINTION kese za sterilizaciju medicinskog otpada.

Medicinski infektivni otpad koji se prikuplja u specijalne SINTION kese.

Pod infektivnim, odnosno potencijalno infektivnim otpadom, smatra se:

- Zavojni materijal i gaze;
 - Sistemi od utrošenih infuzija, šprice i plastične čaše od urina;
 - Rukavice, celštof, špatula, četkica, aplikator od spirale, ostatak od testova za trudnoću;
 - Stakla od vaginalnog sekreta, stavljaju se u kontejnere i kada se napuni kontejner stavlja u vreću;
 - Igle poslije aplikacije lijeka, stavljaju se u kontejner i kada se napuni kontejner se stavlja u vreću;
- iz operacione sale:
- arteficialni abortus do 10. nedjelje, abrazije, rekiretaže, biopsije, incizija Bartolinijeve žlijezde.

Medicinski neinfektivni otpad.

Pod neinfektivnim, odnosno neopasnim medicinskim otpadom, smatra se:

- Ubrusi koji se koriste nakon ultrazvučnog pregleda i odlažu se u komunalni otpad.

U svakoj ordinaciji pored ginekološkog, odnosno ultrazvučnog stola i u intervenciji, nalazi se metalna kanta sa poklopcem na kojoj piše infektivni otpad, i u istu se stavlja specijalna namjenska crvena kesa u koju se skuplja otpad. Pored pomenute kante nalazi se još jedna kanta na kojoj piše neinfektivni otpad u kojoj se nalazi crna kesa.

Kada se specijalna namjenska crvena kesa napuni do trećine zaveže se i ista se odlaže u prostoriji za infektivni otpad, u kojoj se specijalne namjenske crvene kese iz svih ambulanti odlažu u SINTION kesu. Medicinski infektivni otpad u SINTION kesama se kupi sa lokaliteta, prevozi do zbirnog mjesta na lokalitetu Centar ul. Josipa Vancaša 1, te odvozi u JU Opću bolnicu „Prim.dr. Abdulah Nakaš“ na dalje zbrinjavanje.

Otpad ne smije stajati duže od 8 dana.

Hemijski otpad iz citološkog laboratorija i mamografije

Hemikalije iz citološke službe, pomješane sa biološkim otpadom, stavljaju se u praznu originalnu ambalažu i odlažu u prostor za ovu vrstu otpada, do otpreme na uništenje, na isti način kao i infektivni otpad.

Ovaj otpad preuzima ovlaštena firma „Reciklon BH“ doo iz Sarajeva.

Hemikalije iz komore za mamografiju, skladište se u namjenske plastične kanistere od 20 litara, koje je obezbjedila firma koja zbrinjava iste i odlažu u prostor namjenjen za ovu vrstu otpada, do preuzimanja ugovorene firme. Fiksir preuzima ovlaštena privatna radnja „Plemeniti metali“ iz Kiseljaka, a razvijač preuzima ovlaštena firma „Reciklon BH“ doo iz Sarajeva.

Filmovi za mamografiju koji se ne mogu iskoristiti takođe se odlažu i preuzima ih ugovorena firma.

Evidencija i transport

Razvrstani otpad, radnica sa lokaliteta, sa jednokratnim rukavicama i maskom na licu, odnosi otpad do prostorije gdje se nalazi medicinski otpad, sve pod nadzorom odgovorne sestre lokaliteta.
Odgovorna sestra lokaliteta, dužna je sačiniti pismenu evidenciju o količini i vrsti predatog medicinskog otpada. Evidenciju dostaviti referentu za medicinski otpad, glavnoj sestri JU Zavoda za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo.

Vozač-kurir na poziv odgovorne sestre preuzima medicinski otpad, isti preuzima sa jednokratnim rukavicama, maskom na licu i zaštitnim mantilom, odlaže u vozilo i donosi ga do glavnog skladišta koje se nalazi na lokalitetu Centar, Ul.Josipa Vancaša 1.

Sav prikupljeni medicinski otpad odlaže u Sintion kese. Napunjena Sintion kesa sa 6 kg. odvozi se u JU Opću bolnicu „Prim.dr. Abdulah Nakaš“.

Vozač vodi evidenciju o količini predatog medicinskog otpada u JU Opću bolnicu „Prim.dr. Abdulah Nakaš“.

Evidenciju nakon predatog medicinskog otpada vozač predaje referentu za medicinski otpad, glavnoj sestri JU Zavoda za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo.
Poslije predaje otpada vozač mora izvršiti dezinfekciju vozila.

Sarajevo, 22.09.2016. godine

**REFERENT
ZA UPRAVLJANJE OTPADOM**

Sadiha Dervišević, dipl.med.sestra

DIREKTOR

Prim.mr.sci.dr. Miħat Kurtović